

УДК 001.891:177.9(430)"199/202"(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/101-7>

Лариса КОРНОВЕНКО,

orcid.org/0000-0002-2587-6995

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри слов'янської філології, зарубіжної літератури та методики навчання
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна) *lkornovenko@gmail.com*

Сергій КОРНОВЕНКО,

orcid.org/0009-0001-5679-9443

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки, директор
Науково-дослідного інституту селянства та вивчення аграрної історії
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна) *s-kornovenko@ukr.net*

ПОЛІТИКА І ПРАКТИКА НАУКОВОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФРН У 1990-Х РР. – ПЕРШІЙ ЧВЕРТІ ХХІ СТ.

Мета публікації – з'ясувати сутність наукової доброчесності у ФРН на прикладі Кодексу DFG – «Настанови щодо забезпечення належної наукової практики» (далі – Кодекс).

Наукова новизна. Авторами статті розкрито, що характерною рисою системи організації науки в Німеччині є децентралізація. Вона притаманна і сфері академічної доброчесності загалом, та науковій/дослідницькій зокрема. Ключову роль у регулюванні суспільних відносин, що виникають у сфері академічної доброчесності у ФРН, зважаючи на високий ступінь самоорганізованості/саморегульованості німецького академічного простору, відіграють наукові товариства, наукові фонди та їхні кодекси. Наукова/дослідницька доброчесність – категорія академічної доброчесності, що має визначення на рівні Кодексу.

Висновки. Кодекс DFG «Настанови щодо забезпечення належної наукової практики» – актуальний довідковий документ для всієї німецької наукової системи. У ньому відображені стандарти належної наукової практики, міститься визначення поняття «наукова доброчесність». Вона розуміється у дусі гегелівської категорії «честі» як багатовимірна морально-правова категорія: по-перше, як основа науки, якій довіряє суспільство; по-друге, як те, що зміцнює та підтримує довіру суспільства до науки; по-третє, як відповідальність, що нерозривно пов'язана гарантованою Конституцією ФРН свободою наукових досліджень; по-четверте, як обов'язок кожного науковця та кожної установи, у межах якої здійснюється наукова діяльність.

Наукова доброчесність, відповідно до Кодексу, проявляється у добровільному прийнятті науковцями відповідальності за свою діяльність. Її базовими компонентами є добровільність, шана, повага, гуманізм, відповідальність: шанобливе ставлення до колег; повага до учасників досліджень; гуманне ставлення до тварин; дбайливе ставлення до культурної спадщини; відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Ключові слова: наукова доброчесність, ФРН, Німецький науковий фонд, DFG, Кодекс DFG, «Настанови щодо забезпечення належної наукової практики».

Larysa KORNOVENKO,

orcid.org/0000-0002-2587-6995

PhD in Philology, Associate Professor,

Head of the Department of Slavic Philology, Foreign Literature and Teaching Methods

Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University

(Cherkasy, Ukraine) lkornovenko@gmail.com

Serhii KORNOVENKO,

orcid.org/0009-0001-5679-9443

Doctor of Historical Sciences, Professor,

Professor at the Department of Archaeology and Special Branches

of Historical Science,

Director Research Institute of Peasantry and Agrarian History

of Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University

(Cherkasy, Ukraine) s-kornovenko@ukr.net

POLICY AND PRACTICE OF RESEARCH INTEGRITY IN GERMANY IN THE 1990S – THE FIRST QUARTER OF THE 21ST CENTURY

The purpose of this publication is to examine the nature of academic integrity in Germany using the example of the DFG Code – “Guidelines for Ensuring Good Scientific Practice” (hereinafter referred to as the Code).

Scientific novelty. The authors of the article reveal that decentralization is a characteristic feature of the system of scientific organization in Germany. It is inherent in the sphere of academic integrity in general and in scientific/research integrity in particular. Given the high degree of self-organization and self-regulation within the German academic community, scientific societies, research foundations, and their codes play a key role in regulating social relations arising in the sphere of academic integrity in Germany. Scientific/research integrity is a category of academic integrity defined at the level of the Code.

Conclusions. The DFG Code – “Guidelines for Ensuring Good Scientific Practice” – is a relevant reference document for the entire German scientific system. It reflects standards of good scientific practice and contains a definition of the concept of “scientific integrity.” It is understood in the spirit of Hegel’s category of “honor” as a multidimensional moral and legal category: first, as the foundation of science, in which society places its trust; second, as that which strengthens and sustains society’s trust in science; third, as a responsibility inextricably linked to the freedom of scientific research guaranteed by the Constitution of the Federal Republic of Germany; and fourth, as the duty of every scientist and every institution; third, as a responsibility inextricably linked to the freedom of scientific research guaranteed by the German Constitution; fourth, as a duty of every researcher and every institution within which scientific activity is conducted.

Scientific integrity, according to the Code, is manifested in researchers’ voluntary acceptance of responsibility for their activities. Its core components are voluntariness, respect, consideration, humanism, and responsibility: treating colleagues with respect; respecting research participants; treating animals humanely; treating cultural heritage with care; and acting responsibly toward the environment.

Key words: *scientific integrity, Germany, German Research Foundation (DFG), DFG Code, «Guidelines for Ensuring Good Scientific Practice».*

Постановка проблеми. Швидкоплинний, а в окремих випадках і карколомний розвиток людської цивілізації у першій чверті ХХІ ст. неспростовно засвідчує значущість результатів інтелектуальної творчої діяльності людини, їхню непересічну роль у державотворенні, геополітиці. По суті одним із визначальних факторів внутрішньої та зовнішньої суб’єктності держави в останні десятиліття стала її інтелектуальна (наукова) міць/інтелектуальний (науковий) капітал. Результати предметного аналізу різновекторних тенденцій новітнього геополітичного світотворення є достатньою підставою говорити про ще один аспект державного суверенітету – інтелектуальний (науковий).

За таких обставин однією з ключових ознакою як формування, так і довіри до інтелектуального

(наукового) капіталу, його реалізації є академічна доброчесність. У такому контексті не викликає заперечень теза про те, що важливою передумовою утвердження в суспільстві довіри до результатів навчання і наукових (творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини є академічна доброчесність (Закон України Про академічну доброчесність). Адекватною відповіддю на виклики у сфері академічної доброчесності в Україні стало прийняття 18 грудня 2025 р. Верховною Радою України Закону України «Про академічну доброчесність» та підписання його Президентом України.

Водночас, беручи до уваги євроінтеграційний курс України, актуальним є вивчення політики і практики реалізації академічної доброчесності у країнах ЄС,

зокрема у Німеччині. На думку авторів, звернення до досвіду Федеративної Республіки Німеччина, його врахування з корекцією на українську дійсність є корисним, продуктивним і актуальним.

Висловлена вище наша позиція зумовлена такими аргументами. По-перше, Німеччина має значний досвід з політики та практики академічної доброчесності. Філософські підвалини дотримання культури академічної доброчесності, права інтелектуальної власності були закладені концептуальним осмисленням цих явищ Г. Гегелем, І. Кантом (Корновенко С., 2024а; Корновенко С., 2024б; Корновенко С., 2024с). Наприклад, у гегелівській концепції інтелектуальної власності предметно розкрито вплив честі на попередження/запобігання плагіату. Філософ виокремив три основні результати такого впливу. Перший – «честь учинила свою дію і покінчила з плагіатом». Другий – «плагіат уже не постає несумісним із честю і його вже не сприймають таким». Тобто, суспільство не розглядає плагіат як аномалію, з категорії девіантної він трансформувався в норму. Третій – «найменша вигадка чи то зміна зовнішньої форми вважається настільки оригінальним продуктом самостійного мислення, що думка про плагіат не виникає взагалі». Тобто, створено справді нове, оригінальне, відмінне від попереднього (Корновенко С., 2024с).

По-друге, політика і практика федеральних властей з академічної доброчесності спрямована на формування відповідної культури – невід’ємного компоненту культури громадянського суспільства, що посилює наукову міць держави, її інтелектуальний (науковий) суверенітет. Про це опосередковано йдеться на конституційному рівні – абзац 3 ст. 5 Основного Закону ФРН: «Мистецтво й наука, дослідження й викладання є вільними. Свобода викладання не звільняє від обов’язку зберігати вірність Конституції» (Основний закон Федеративної Республіки Німеччина). Предметніше ця думка розкрита в Кодексі DFG «Настанови щодо забезпечення належної наукової практики»: «З гарантованою Конституцією свободою наукових досліджень нерозривно пов’язана відповідальність. Виконання цієї відповідальності та закріплення її як орієнтира власної діяльності є насамперед обов’язком кожного науковця та кожної установи, у межах якої здійснюється наукова діяльність. Сама наука забезпечує належну наукову практику через чесне мислення та поведінку, а також через відповідні організаційні та процедурні механізми» (Кодекс DFG).

По-третє, у першій чверті XXI ст. ФРН утримує першість в ЄС за капіталовкладеннями у науку. За даними аналітичного порталу «Слово і діло», ста-

ном на 29 квітня 2026 р., Німеччина посідає перше місце в Європі та шосте у світі за сумою інвестицій у науку. Зокрема, у 2000 р. німецька наука отримала 79,8 млрд \$, у 2024 р. – 132, 2 млрд \$. У такий спосіб глобальна частка інвестицій у науку ФРН у 2024 р. становить 4,6% (Світові витрати на науку).

Аналіз досліджень. Питання, співзвучні з обраною нами для вивчення темою, стали предметом розгляду вітчизняних дослідників. Наприклад, концепцію академічної доброчесності та міжнародний досвід її впровадження проаналізовано О. та Н. Бутко (Бутко О. та ін., 2023). Порівняльний аспект академічної доброчесності в Україні та Німеччині з’ясовано у публікації О. Поляк та Т. Цвіркун (Поляк О. та ін., 2023). У статті О. Шинкарука проаналізовано та узагальнено основні етичні принципи, які є основою міжнародної академічної доброчесності (Шинкарук О., 2023). У фокусі наукової уваги Ю. Сербулової та О. Валецької – стандарти академічної доброчесності в країнах світу (Сербулова Ю., 2024).

Водночас, попри чисельну і змістовну наукову традицію у розкритті питань, співзвучних з нашою темою, актуальним є вивчення політики і практики наукової доброчесності у Німеччині. Остання, на нашу думку, є одним із ключових факторів високої якості наукового (інтелектуального) продукту, що формує інтелектуальний суверенітет ФРН, а також довіри держави, бізнесу, громадянського суспільства до результатів інтелектуальної творчої діяльності німецьких науковців, наукових інституцій. Відповідно, високий ступінь довіри – вагомий чинник, що зумовлює належний рівень фінансування науки, яка розуміється як важливий і невід’ємний компонент державного суверенітету і національної безпеки.

Мета статті. Автори статті ставлять за мету з’ясувати сутність наукової доброчесності у ФРН на прикладі Кодексу DFG «Настанови щодо забезпечення належної наукової практики» (далі – Кодекс).

Виклад основного матеріалу. Характерною рисою німецької системи організації науки є її децентралізація. Вона представлена на федеральному рівні п’ятьма найбільшими науковими товариствами. Ними є: Товариство наукових досліджень Макса Планка, Товариство імені Фраунгофера, Асоціація німецьких дослідницьких центрів імені Гельмгольца, Асоціація Лейбніца, Німецьке науково-дослідне товариство. Загалом кількість дослідницьких організацій та різних дослідницьких центрів та конструкторських центрів при промислових концертах у Німеччині становить 750. Залежно від галузі та регіону, ці промислові та академічні заклади об’єднують свої

дослідницькі зусилля у фахових мережах та кластерах, що також прискорює вихід на ринок нових продуктів (Корновенко С. та ін., 2025: 27–28).

Загальною ознакою системи організації науки у Німеччині є децентралізація, яка стосується її фінансування, індексації наукових періодичних видань властива і сфері академічної доброчесності загалом та науковій/дослідницькій зокрема. Опосередковано чи безпосередньо питання академічної доброчесності у ФРН представлено на федеральному рівні в Основному Законі, спеціальних законах, що регулюють суспільні відносини у сферах права інтелектуальної власності та вищої освіти (Волченко Д. та ін., 2024). Окрім федерального законодавства академічна доброчесність представлена і у земельному законодавстві.

Водночас ключову роль у регулюванні суспільних відносин, що виникають у сфері академічної доброчесності у ФРН, зважаючи на високий ступінь самоорганізованості/саморегульованості німецького академічного простору, відіграють наукові товариства, наукові фонди та їхні кодекси.

В Україні питання забезпечення академічної доброчесності також відображені у Конституції України, спеціальних законах, що регламентують суспільні відносини в освітній, науковій, науково-технічній сферах та інтелектуальної власності. Окрім того, до локальних нормативно-правових актів з академічної доброчесності належать внутрішні Положення/Статuti тощо закладів вищої освіти та академічних установ, наукових товариств. Однак вони мають меншу юридичну силу, порівняно з законами, і не відіграють такої значущої ролі як у ФРН.

Найбільшою організацією з фінансування наукових досліджень та центральною самоврядною організацією в галузі природничих і гуманітарних наук у Німеччині є DFG – Німецький науковий фонд (далі – Фонд, DFG). Історія діяльності цієї установи нараховує понад 100 років. Розпочалася вона у 1920-х рр., коли була заснована «Notgemeinschaft der Deutschen Wissenschaft» – Тимчасова спільнота німецької науки (варіанти перекладу можуть бути різні) – попередник Фонду (History of the DFG).

DFG служить інтересам природничих і гуманітарних наук у всіх їхніх формах і дисциплінах та сприяє проведенню досліджень найвищої якості. У пріоритеті діяльності Фонду, заснованій на наукових критеріях, – фінансування наукоорієнтованих дослідницьких проєктів, розроблених науковцями, формування наукової структури та сприяння згуртованості науковців. Також він зосереджений на фінансуванні фундаментальних досліджень, створені відповідного простору для вивчення ризи-

кованих та нестандартних наукових питань.

DFG позиціонує себе інституцією, що відповідає за дух свободи наукових досліджень та етичних принципів; за подальший розвиток німецької та європейської наукових систем; за ефективність та привабливість Німеччини як наукового центру, сприяючи її адаптивності, гнучкості, інклюзивності та різноманітності. Співпраця з науковцями у Німеччині та за кордоном ґрунтується на добровільності – однієї з базових засад у діяльності установи.

Принципи довіри, прозорості, чесності та інші, що підпадають під німецьке розуміння «академічна доброчесність» – підґрунтя взаємодії Фонду з державою, бізнесом, суспільством, науковою спільнотою. Установа дотримується позиції, відповідно до якої свобода наукових досліджень та ефективна система наукових досліджень є незамінними передумовами відкритого суспільства. Зважаючи на це, інституція застосовує процедури, що ґрунтуються на критеріях якості та наукових принципах, для розгляду, оцінки, відбору та прийняття рішень щодо наукових пропозицій; підтримує розгалужену міжнародну мережу, що охоплює всі наукові дисципліни, з метою пошуку відповідних рецензентів для пропозицій щодо фінансування, що дозволяє проводити рецензування конкретних проєктів з будь-якої можливої наукової теми на найвищому рівні; постійно аналізує та вдосконалює умови й стандарти належної наукової практики шляхом тісного діалогу з науковцями з усіх дисциплін; підтримує передачу знань; присвячує свою діяльність служінню суспільним інтересам та діє на некомерційній основі.

Бюджет Фонду формується за рахунок коштів, що надходять від федерального уряду та урядів земель (What is the DFG?). По суті держава – Федеративна Республіка Німеччина – визначила DFG розпорядником державних коштів та бізнесу, довірила йому важливу місію фінансової підтримки німецької науки, примноження німецького наукового/інтелектуального капіталу, наукового суверенітету.

У 1998 р. Фондом було ухвалено меморандум «Забезпечення належної наукової практики». Його мета полягала в утвердженні доброчесності у науці як невід’ємного компонента досліджень і чинника забезпечення високих результатів інтелектуальної творчої діяльності. На основі рекомендацій меморандуму в німецькій науковій системі було сформовано механізм самоконтролю та самозобов’язання, який отримав широку підтримку наукової спільноти.

Передбачені документом положення проіс-

нували без змін двадцять років. Улітку 2018 р. Правління DFG прийняло рішення переглянути зміст документу, беручи до уваги глобальні трансформації в науці, зумовлені такими суттєвими змінами: 1) цифровізація наукових досліджень; 2) модернізація структури наукових установ; 3) урізноманітнення форм наукової співпраці.

Процедуру оновлення координувала спеціально створена для цього у серпні 2018 р. Комісія з перегляду меморандуму «Забезпечення належної наукової практики». До її складу увійшло десять експертів з різних німецьких наукових інституцій DFG, очолила – професор Марліс Хохбрук. Обговорення носило відкритий, публічний, дискусійний характер. У роботі Комісії та її підкомісій також брали участь запрошені експерти, які своїми знаннями суттєво збагатили обговорення. Важливе значення мала тісна співпраця з представниками Hochschulrektorenkonferenz (Конференція ректорів закладів вищої освіти – HRK) з метою поглиблення спільного розуміння стандартів належної наукової практики та забезпечення узгодженого підходу до розгляду підозр щодо наукової недоброчесності.

Предметне поле дискусії було широким, стосувалося академічної доброчесності загалом та культури дослідницької/наукової доброчесності зокрема. Наприклад, увагу диспутантів привернули питання презумпції невинуватості, необхідності захисту легітимності наукової системи, охорони викривальників наукової недоброчесності та інші. Обговорення тривало до березня 2019 р. Оновлений Кодекс 28 березня схвалив Сенат DFG, а 3 липня 2019 р. – затверджений Загальними зборами Фонду. Документ набув чинності 1 серпня 2019 р., перехідний період завершився 31 липня 2023 р. (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Кодекс містить 19 настанов і побудований на трирівневому підході. Перший рівень – настанови та сформульовані на високому рівні узагальнення. Другий – пояснення до настанов, що носять узагальнений характер. Третій – чотири блоки інформації: 1) галузеві пояснення; 2) практичні приклади; 3) типові ситуації; 4) відповіді на поширені запитання. Документ адресований як науковцям, так і університетам та позауніверситетським науково-дослідним установам. Він узагальнює основні стандарти належної наукової практики й визначає процедури реагування на випадки їх порушення.

Оновлюючи текст, укладачі Кодексу поставили за мету створити актуальний довідковий документ для всієї німецької наукової системи. У ньому відо-

бражені стандарти належної наукової практики. Вони складаються: із шести настанов, що визначають загальні принципи; з одинадцяти настанов, присвячених основним етапам дослідницького процесу; із двох настанов щодо реагування на випадки недотримання належної наукової практики. Ними і завершується Кодекс (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

У преамбулі «Настанов щодо забезпечення належної наукової практики» міститься визначення поняття «наукова доброчесність». Вона розуміється у дусі гегелівської категорії «честі» як багатовимірна моральна категорія: по-перше, як основа науки, якій довіряє суспільство; по-друге, як те, що зміцнює та підтримує довіру суспільства до науки; по-третє, як відповідальність, що нерозривно пов'язана гарантованою Конституцією ФРН свободою наукових досліджень; по-четверте, як обов'язок кожного науковця та кожної установи, у межах якої здійснюється наукова діяльність.

В українському інтелектуальному просторі, на законодавчому рівні утвердилося інше поняття – «академічна доброчесність». Під ним, наприклад, законодавець у ст. 1, п. 1 2 абзацу Закону України «Про академічну доброчесність» (далі – Закон) розуміє «сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності». У ст. 2 п. 1 Закону розкрито і сфери академічної діяльності, що підпадають до поширення поняття «академічна доброчесність». У цьому переліку (абзац 1), з-поміж інших, міститься і поняття «наукова діяльність» (Закон України Про академічну доброчесність).

Наукова доброчесність, відповідно до Кодексу, проявляється у добровільному прийнятті науковцями відповідальності за свою діяльність. На думку авторів, «добровільне прийняття» є ключовим для культури наукової доброчесності у ФРН. Її базовими компонентами є добровільність, шана, повага, гуманізм, відповідальність:

- шанобливе ставлення до колег;
- повага до учасників досліджень;
- гуманне ставлення до тварин;
- дбайливе ставлення до культурної спадщини;
- відповідальне ставлення до навколишнього середовища (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

В інтелектуальному просторі України, на законодавчому рівні спостерігаємо ідейно-змістову суголосність із наведеними вище базовими компонентами наукової доброчесності у Німеччині.

Наприклад, ст. 6 Закону України «Про академічну доброчесність» визначено правила академічної доброчесності суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності:

- дотримуватися цінностей, принципів і правил академічної доброчесності;
- забезпечувати прозорість наукового дослідження (з урахуванням визначених законодавством обмежень) шляхом надання (зазначення, повідомлення тощо) достовірної (правдивої) інформації про первинні дані дослідження, використані/застосовані методи, методики, матеріали, обладнання тощо, порядок проведення і результати власних досліджень, джерела використаної інформації, власну дослідницьку діяльність;
- аналізувати надійність і достовірність вихідної інформації та раніше отриманих наукових результатів, що використовуються для отримання нових наукових результатів;
- формулювати або формувати висновки і рекомендації за результатами досліджень на основі належних доказів і фактів;
- чітко виокремлювати і розмежовувати результати власної наукової діяльності та результати наукової діяльності інших осіб;
- під час оприлюднення результатів досліджень нести відповідальність за їх достовірність і вплив на суспільство (Закон України Про академічну доброчесність).

Наука у Кодексі розуміється як жива самоорганізованість – насамперед люди, що забезпечує належну наукову практику шляхом чесного мислення та поведінки, а також дотриманням відповідних організаційних та процедурних механізмів. У такий спосіб німецька інтелектуальна думка науку ідентифікує передусім як явище антропоцентричне, а вже потім як інституційне, похідне від першого.

Носієм наукової доброчесності є як люди, так й інституції. Згідно з Кодексом, у забезпеченні належної наукової практики беруть участь наукові товариства; наукові журнали; видавництва; грантодавці; викривачі порушень; омбудсмени; німецький омбудсмен з питань наукової доброчесності. Всі вони у своїй діяльності керуються змістом «Настанов щодо забезпечення належної наукової практики». Наприклад, наукові товариства сприяють утвердженню належної наукової практики шляхом формування спільної позиції своїх членів та встановлення етичних стандартів досліджень, яких вони зобов'язують дотримуватися наукову спільноту. Редактори наукових журналів забезпечують високу якість наукових публікацій, застосовуючи суворі процедури рецензування

(Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Кодексом визначено персональну та колективну відповідальність за дотримання стандартів належної наукової практики, а також п'ять її принципів:

- 1) виконання досліджень відповідно до професійних стандартів (*lege artis*);
- 2) суворі чесність щодо власних результатів і результатів інших осіб;
- 3) постійна критична перевірка власних висновків;
- 4) відкритість до наукової дискусії;
- 5) підтримка критичного обговорення в науковій спільноті (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Окрему увагу Кодексом приділено організаційній відповідальності керівництва наукових установ та відповідальності керівника наукового підрозділу. Зокрема, керівництво наукових установ створює умови для належного здійснення наукової діяльності. Воно відповідає за дотримання та популяризацію принципів належної наукової практики; належну підтримку кар'єрного розвитку всіх науковців; забезпечення можливості дотримання правових та етичних норм під час досліджень. Керівник наукового підрозділу несе відповідальність за діяльність підрозділу в цілому. Взаємодія всередині наукової групи має бути організована таким чином, щоб підрозділ міг ефективно виконувати свої завдання; забезпечувалася необхідна координація роботи; кожен учасник чітко усвідомлював свої ролі, права та обов'язки. До обов'язків керівника також належить належне індивідуальне наставництво молодих науковців; підтримка кар'єрного розвитку наукового та науково-допоміжного персоналу. Зловживання владою та використання залежного становища працівників повинні попереджатися відповідними організаційними заходами як на рівні підрозділу, так і на рівні всієї установи (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

У сучасному українському освітньо-науковому просторі, як і в європейському, одним із актуальних є питання критеріїв та об'єктивного оцінювання результатів інтелектуальної творчої діяльності. Цьому присвячено 5 настанов Кодексу «Показники результативності та критерії оцінювання». У такий спосіб зазначене вище питання належить до сфери наукової доброчесності. На переконання німецької наукової спільноти, відображеної у «Настановах щодо забезпечення належної наукової практики», для оцінювання діяльності науковців необхідно застосовувати багатовимір-

ний підхід. Йдеться про те, що разом із науковими досягненнями враховуються й інші аспекти професійної діяльності, наприклад, такі: викладацька діяльність; участь в академічному самоврядуванні; популяризація науки; трансфер знань і технологій; діяльність в інтересах суспільства; відкритість до нових ідей; готовність до наукового ризику тощо. Дотримуючись позиції, що наука – насамперед люди, Кодексом для об'єктивного оцінювання результатів інтелектуальної творчої діяльності передбачено врахування й суб'єктивних факторів: перерви в діяльності з особистих причин; сімейні обставини; стан здоров'я; подовження строків навчання або здобуття кваліфікації; альтернативні кар'єрні траєкторії тощо. Водночас у документі ключовим критерієм для об'єктивного оцінювання результатів інтелектуальної творчої діяльності визначено якісні показники. Кількісні індикатори – один із додаткових елементів комплексної оцінки (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Акцентуючи на якості результатів інтелектуальної творчої діяльності, укладачі «Настанов щодо забезпечення належної наукової практики» цей аспект предметно розкрили у розділі 3 «Стандарти належної наукової практики», підрозділі 3.3 «Дослідницький процес». У такий спосіб, на нашу думку, ними зафіксовано, що якість результатів інтелектуальної творчої діяльності – стандарт належної наукової практики.

Розуміння якості дослідницького процесу в Кодексі відображено в 11 настановах (7–17). Ретельний аналіз їхнього змісту є достатньою підставою стверджувати, що якість дослідницького процесу як категорія, так і явище – багатогранне. Її компоненти: забезпечення якості на всіх етапах дослідження; учасники, відповідальність та ролі; дизайн дослідження; правові та етичні рамки, права використання; методи та стандарти; документування; забезпечення відкритого доступу до результатів досліджень; авторство; вибір видання для публікації; конфіденційність і неупередженість під час рецензування та консультування; архівування.

Кодекс чітко фіксує, що якість має бути забезпечена протягом усього дослідницького процесу. Під поняттям «безперервне забезпечення якості наукового процесу» розуміється: дотримання галузевих стандартів; використання усталених методик; калібрування обладнання; збір дослідницьких даних; обробка даних; аналіз даних; вибір і використання програмного забезпечення; розроблення програмного забезпечення; програмування; ведення лабораторних журналів

(Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Укладачі Кодексу в тексті 7 настанови передбачили і процедуру виправлення змісту та відкликання вже опублікованих матеріалів. Привертає увагу, що виправлення і відкликання не є сенсацією в розумінні української наукової реальності з відповідними медійними наслідками та звинуваченнями, а природна процедура, зміст якої полягає у виправленні помилок, встановленні наукової істини чи обґрунтованих наукових результатів. Нею визначено, що науковець, який після оприлюднення результатів виявив помилки або невідповідності, повинен негайно вжити заходів для їх виправлення. Якщо помилки є суттєвими та потребують відкликання публікації, автор повинен якомога швидше звернутися до видавця для внесення виправлень або відкликання матеріалу. Те саме стосується випадків, коли на можливі помилки звертають увагу інші особи (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Зміст 7 настанови містить позитивні практики цитування, оприлюднення у дослідженні всіх первинних джерел; даних; організмів; матеріалів; програмного забезпечення тощо. Окрім того, мають бути описані характер дослідницьких даних; обсяг дослідницьких даних; порядок поводження з ними відповідно до вимог конкретної галузі знань. Вихідний код програмного забезпечення, яке робиться загальнодоступним, повинен бути постійно доступним; придатним для цитування; належним чином документованим. Можливість відтворення або підтвердження результатів іншими дослідниками є важливим складником забезпечення якості. Залежно від галузі, це може вимагати детального опису використаних матеріалів і методів (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

У настановах 8–9 йдеться про ролі та відповідальність науковців, дизайн дослідження. Кодексом передбачено, що ролі та відповідальність науковців і науково-допоміжного персоналу, залучених до дослідницького проєкту, повинні бути чітко визначені на всіх етапах його виконання. Усі учасники дослідження повинні регулярно обмінюватися інформацією та координувати свою діяльність. Ролі й відповідальність мають бути визначені відповідним способом та можуть переглядатися. Особливо це необхідно тоді, коли змінюються функції або напрям роботи окремих учасників проєкту.

Під час планування дослідження (розробка дизайну) науковці зобов'язані всебічно враховувати сучасний стан наукових знань і належним

чином визнавати попередні наукові досягнення. Формулювання актуальних та обґрунтованих наукових питань потребує ретельного вивчення вже оприлюднених результатів досліджень. За можливості науковці повинні використовувати методи, що дозволяють уникати свідомих або несвідомих упереджень під час інтерпретації результатів. До таких методів, наприклад, належать: сліпий або подвійний сліпий експеримент; анонімізація окремих етапів дослідження; інші способи мінімізації впливу суб'єктивних факторів.

Під час проєктування дослідження враховується і те, чи можуть стать, гендерні аспекти або різноманітність (diversity) мати значення для методів дослідження; робочої програми; цілей дослідження; інтерпретації результатів. До уваги беруться також конкретні умови, за яких були отримані попередні результати з обраної для вивчення наукової проблеми (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Якість результатів інтелектуальної творчої діяльності не в останню чергу залежить від релевантного наукового інструментарію. Зважаючи на це, питання методології наукового дослідження, критеріїв її обрання предметно розкрито в 11 настанові. У ній йдеться про те, що для відповіді на наукові питання дослідники повинні використовувати науково обґрунтовані та відтворювані методи. Під час розроблення нових методів особлива увага повинна приділятися забезпеченню якості; формуванню стандартів їх застосування.

Реалізація багатьох методів вимагає спеціалізованих компетентностей. У разі потреби такі компетентності можуть забезпечуватися шляхом тісної співпраці з іншими фахівцями. Укладачі Кодексу чітко визначили, що стандарти мають бути встановлені щодо методів дослідження; використання програмного забезпечення; збору даних; представлення результатів. На їх переконання, це є важливою передумовою для порівнюваності результатів; відтворюваності результатів; можливості використання результатів в інших дослідженнях (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Правові та етичні норми, право використання, авторство відображені у 10 та 14 настановах. Так, 10 настанова стосується свободи наукових досліджень і відповідальності, передбаченої законодавством. У розумінні укладачів, свобода наукових досліджень – чітке дотримання гарантованих Конституцією і законами норм. Науковці мають не лише права, а і обов'язки, що впливають із законодавства; із договорів із третіми сторонами; з етичних вимог до досліджень. Отже,

керуючись наведеним вище, ми вважаємо, що у німецькому науковому просторі свобода наукових досліджень – морально-правова категорія, компонент наукової доброчесності. Вона передбачає дозвільну систему. Тобто, науковці для отримання результатів інтелектуальної творчої діяльності у разі потреби мають отримати відповідні дозволи; погодження; висновки етичних комісій тощо.

Правовому регулюванню, відповідно до 10 настанови, належить і один з компонентів тріади майнових прав права інтелектуальної власності – використання. Зважаючи на це, Кодексом передбачено обов'язок науковця належним чином документально оформити домовленості щодо права використання дослідницьких даних; результатів досліджень тощо.

Водночас науковець – не лише виконавець доброчесних зобов'язань, визначених нормативно-правовою базою, а насамперед активний суб'єкт культури наукової доброчесності. Це передбачає використання власних знань, досвіду та професійних навичок для виявлення ризиків; оцінювання ризиків; прогнозування можливих наслідків. Особливо це стосується досліджень подвійного призначення (dual-use research), результати яких можуть використовуватися як у мирних, так і в потенційно небезпечних цілях (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Настанова 14 містить однозначне розуміння авторства як невід'ємного складника наукової доброчесності. Згідно з ним, автором наукової публікації є особа, яка зробила самостійний, суттєвий та зрозумілий внесок у зміст текстової публікації; набору даних; програмного забезпечення. Суттєвим внеском є участь автора/співавтора у розробці та концептуалізації дослідження; підготовці, збиранні або наданні даних; створенні програмного забезпечення; пошуку та підготовці джерел; аналізі та інтерпретації даних; формулюванні висновків; написанні рукопису. Якщо внесок особи недостатній для визнання її автором, її допомога може бути зазначена у примітках; у передмові; у розділі подяк (Acknowledgements). Неприпустимим вважається «почесне авторство» – коли особу включають до списку авторів без реального наукового внеску. Воно визнається різновидом наукової недоброчесності. Порядок розташування співавторів наукової публікації, монографії тощо – пріоритет міжавторської домовленості. Вона може ґрунтуватися на таких критеріях: реальний внесок, прозорість, усталені традиції відповідної галузі/дисципліни тощо (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Таке визначення корелюється із розумінням

поняття «автор» українським законодавцем. Зокрема, відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір; згідно зі статтею 8 цього ж Закону, об'єктами авторського права є твори у галузі науки (Закон України Про авторське право і суміжні права). Відповідно до статті 1 Закону України «Про академічну доброчесність», автор – фізична особа, яка своєю працею створила академічний твір (його частину) чи навчальну роботу (її частину); академічний твір – твір у сфері освіти чи науки, виражений у формі дисертації, творчого мистецького проекту, кваліфікаційної роботи, курсової роботи, наукової монографії, наукової статті, підручника, навчального посібника або в іншій формі, визначеній законодавством та/або внутрішнім актом (Закон України Про академічну доброчесність).

Настанови 15 і 16 («Публікаційний орган», «Конфіденційність і нейтральність при рецензуванні та консультуванні») стосуються культури наукової доброчесності як наукових фахових видань, так і процедури рецензування, роботи редакторів, рецензентів тощо. Право вибору друкованого органу належить науковцю. Критерієм надання переваги тому чи іншому виданню з боку науковця є його якість і видимість у відповідному дискурсивному полі. Окрім публікацій у книгах і фахових журналах, також розглядаються фахові репозитарії, репозитарії даних і програмного забезпечення, а також блоги. Новий або маловідомий публікаційний орган перевіряється на його серйозність. Важливим критерієм при виборі є наявність у публікаційного органу власних правил належної наукової практики.

Добросовісна поведінка є основою легітимності процесу ухвалення наукових рішень. Науковці, які оцінюють подані рукописи, заявки на фінансування або наукову кваліфікацію осіб, зобов'язані суворо дотримуватися конфіденційності. Вони зобов'язані розкривати всі факти, що можуть викликати підозру у конфлікті інтересів. Обов'язок конфіденційності та розкриття таких фактів поширюється також на членів наукових консультативних і ухвалювальних органів. Конфіденційність щодо чужого контенту, до якого має доступ рецензент або член комісії, виключає його передачу третім особам і власне використання. Науковці зобов'язані негайно повідомляти про можливі конфлікти інтересів або упередженість (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Схожі за змістом норми містяться і в оновленому Порядку формування Переліку наукових фахових видань України від 19 січня 2026 р.

Наприклад, відповідно до п. 7 документу, наукове фахове видання категорії «Б» повинно відповідати таким вимогам: дотримуватися політики академічної доброчесності та публікаційної етики; дотримуватися політики видавничої прозорості та контролю якості, що передбачає: інформація, оприлюднена на вебсайті видання, зокрема щодо складу редколегії, процедур рецензування, політик та фактичної індексації у наукометричних базах даних, повинна бути повною, достовірною (Наказ Міністерства освіти і науки України Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України).

Четвертий розділ Кодексу «Недотримання належної наукової практики та процедури реагування» містить настанови 18 і 19, в яких детально розкрито захист викривачів та осіб, щодо яких висунуто звинувачення; процедури розгляду випадків підозри в науковій недоброчесності. Так, у настанові 18 розкрито критерії до повідомлень про наукову недоброчесність, процесуальний статус викривача та особи, стосовно до якої висунуто обвинувачення. Документом передбачено, що повідомлення має бути добросовісним. Свідомо неправдиві звинувачення можуть самі становити порушення. Відповідальні органи забезпечують захист як інформаторів, так і осіб, щодо яких висувуються звинувачення у наукових порушеннях. Розслідування проводиться з дотриманням конфіденційності та презумпції невинуватості. Жодна зі сторін не повинна зазнавати негативних наслідків через сам факт подання повідомлення. Подання скарги не повинно затримувати науковий розвиток інформатора. Принцип презумпції невинуватості діє на всіх етапах. До встановлення порушення особа не повинна зазнавати негативних наслідків. Якщо інформатор не може перевірити факти самостійно, він може звернутися до омбудсмана або до національного органу з питань доброчесності в науці (OWID). Анонімні повідомлення розглядаються лише за наявності достатньо конкретних фактів. Якщо ім'я відоме, воно зберігається конфіденційно, за винятком окремих випадків, передбачених законом (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Настановою 19 запропоновано критерії визначення наукової недоброчесності, розписано процедуру розгляду заяви викривача і прийняття відповідного рішення. Університети та наукові установи запроваджують процедури розгляду підозр щодо наукових порушень. Вони визначають, що саме є порушенням, процедури розгляду та заходи у разі підтвердження.

Не кожне порушення правил є науковим про-

ступком. Лише умисні або грубо недбалі дії вважаються таким порушенням. До них, згідно з Кодексом, належать: фальсифікація, фабрикація даних і плагіат (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Український законодавець не виокремлює поняття «наукова доброчесність», відповідно не розрізняє поняття «наукова недоброчесність», об'єднуючи це узагальненими поняттями «академічна доброчесність» та «академічна недоброчесність». У ст. 18 Закону України «Про академічну доброчесність» наведено види її порушень. Такими є: 1) відчуження авторства; 2) академічний плагіат; 3) приписування авторства; 4) самоплагіат; 5) фабрикація; 6) фальсифікація; 7) недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом; 8) недоброчесне оцінювання; 9) несамостійне виконання завдання; 10) недозволена допомога; 11) академічний саботаж; 12) схилення до порушення академічної доброчесності; 13) інституційні порушення академічної доброчесності (Закон України Про академічну доброчесність).

На думку авторів, попри відмінність у кількісних показниках, і німецькі, і українські наукові спільноти дотримуються спільних ідейно-змістових уявлень про сутність академічної/наукової недоброчесності.

Процедура розгляду заяви викривача і прийняття відповідного рішення, представлена у Кодексі, складається з таких елементів:

- розподіл відповідальності на кожному етапі;
- оцінка доказів;
- запобігання конфлікту інтересів;
- право сторін на пояснення;
- конфіденційність до завершення розслідування;
- своєчасність розгляду.

Можливі санкції залежать від тяжкості порушення. У разі необхідності може бути розглянуто питання позбавлення академічного ступеня. Результати повідомляються відповідним організаціям і зацікавленим сторонам (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Відповідно до «Настанов щодо забезпечення належної наукової практики» (настанова 6 «Омбудсмен»), однією з ключових фігур у поширенні наукової доброчесності, запобіганні науковій недоброчесності, розгляді заяв викривачів є незалежний омбудсмен з наукової доброчесності. Університети та науково-дослідні установи повинні призначати щонайменше одного незалежного омбудсмена, до якого працівники та здобувачі освіти можуть звертатися з питань належної нау-

кової практики; у випадках підозри щодо наукової недоброчесності.

Установи повинні забезпечити належну поінформованість співробітників про діяльність омбудсменів. Для кожного омбудсмена має бути визначений заступник на випадок конфлікту інтересів; неможливості виконання обов'язків. Омбудсмени не повинні одночасно входити до складу центральних керівних органів установи. Строк їхніх повноважень має бути обмежений у часі, але допускається повторне призначення.

Омбудсмени, як правило, – авторитетні науковці з управлінським досвідом. Вони виконують функції незалежних і кваліфікованих консультантів з питань належної наукової практики; можливих випадків наукової недоброчесності. За можливості вони сприяють конструктивному врегулюванню конфліктів. Омбудсмени приймають звернення із забезпеченням конфіденційності; у разі необхідності передають матеріали до відповідних комісій з розслідування.

Університети та науково-дослідні установи повинні забезпечувати омбудсменів необхідною підтримкою; організаційними ресурсами; належним рівнем довіри. Для підвищення ефективності їхньої роботи можуть застосовуватися заходи щодо зменшення іншого адміністративного навантаження. Установи також повинні надати працівникам право вибору між місцевим омбудсменом установи; загальнонаціональним органом OWID (омбудсмен з питань наукової доброчесності в Німеччині), яка є незалежною інституцією, що надає консультаційну та посередницьку допомогу у питаннях належної наукової практики та її можливих порушень (Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex).

Висновки. Отже, характерною рисою системи організації науки у Німеччині є децентралізація. Вона властива і сфері академічної доброчесності загалом та науковій/дослідницькій зокрема. Ключову роль у регулюванні суспільних відносин, що виникають у сфері академічної доброчесності у ФРН, зважаючи на високий ступінь самоорганізованості/саморегульованості німецького академічного простору, відіграють наукові товариства, наукові фонди та їхні кодекси.

Найбільшою організацією з фінансування наукових досліджень та центральною самоврядною організацією в галузі природничих і гуманітарних наук у Німеччині є DFG – Німецький науковий фонд, який, окрім іншого, відповідальний за дух свободи наукових досліджень та етичних принципів; за подальший розвиток німецької та європейської наукових систем.

У 1998 р. Фондом було ухвалено меморандум

«Забезпечення належної наукової практики», що сприяв утвердженню доброчесності у науці як невід'ємного компонента досліджень і чинника забезпечення високих результатів інтелектуальної творчої діяльності. На основі його рекомендацій в німецькій науковій системі було сформовано механізм самоконтролю та самозобов'язання, який отримав широку підтримку наукової спільноти.

Передбачені документом положення проіснували без змін двадцять років. Улітку 2018 р. Правління DFG прийняло рішення переглянути зміст документу. Оновлений Кодекс DFG 28 березня схвалив Сенат DFG, а 3 липня 2019 р. – затверджений Загальними зборами Фонду. Документ набув чинності 1 серпня 2019 р., перехідний період завершився 31 липня 2023 р.

Кодекс DFG містить 19 настанов, адресований як науковцям, так і університетам та позауніверситетським науково-дослідним установам. У ньому узагальнено основні стандарти належної наукової практики та визначає процедури реагування на випадки їх порушення.

Кодекс – актуальний довідковий документ для всієї німецької наукової системи. У ньому відображено стандарти належної наукової практики. Вони складаються із шести настанов, що визначають загальні принципи; з одинадцяти настанов, присвячених основним етапам дослідницького процесу; із двох настанов щодо реагування на випадки недотримання належної наукової практики. Ними і завершується Кодекс.

Наукова доброчесність, відповідно до Кодексу, проявляється у добровільному прийнятті науковцями відповідальності за свою діяльність. Її базовими компонентами є добровільність, шана, повага, гуманізм, відповідальність. Поняття «наукова доброчесність» розуміється у дусі гегелівської категорії «честі» як багатовимірна моральна категорія: по-перше, як основа науки, якій довіряє суспільство; по-друге, як те, що зміцнює та підтримує довіру суспільства до науки; по-третє, як відповідальність, що нерозривно пов'язана гарантованою Конституцією ФРН свободою наукових досліджень; по-четверте, як обов'язок кожного науковця та кожної установи, у межах якої здійснюється наукова діяльність.

На підставі аналізу нормативних документів України та Німеччини автори виокремили відмінність української політики і практики академічної доброчесності від німецької. Вона полягає у такому:

1) у ФРН наукова/дослідницька доброчес-

ність – категорія академічної доброчесності, що має визначення на рівні Кодексу;

2) в Україні відсутнє нормативно закріплене визначення поняття наукова/дослідницька доброчесність, натомість є поняття «наукова діяльність», яке розуміється як сфера, на яку поширюється академічна доброчесність. Водночас визначення поняття «наукова діяльність» у Законі України «Про академічну доброчесність» відсутнє;

3) в Україні централізована система: згори до низу;

4) у Німеччині децентралізована: ініціатива та пріоритет належать громадянському суспільству та його інституціям, безпосередньо науковому середовищу;

5) у ФРН доброчесність – культура, добровільне прийняття принципів і відповідальність за їх дотримання;

6) в Україні культура академічної доброчесності лише торує шлях, переважно сприймається, як незрозумілість, примус, який потрібно не тільки виконувати, а і шукати шляхи, щоб обійти;

7) у Німеччині політика і практика наукової доброчесності спрямовані на упередження недоброчесності шляхом формування необхідних доброчесних компетентностей на різних етапах наукової діяльності, формування відповідного типу мислення на засадах академічної доброчесності. Культура формується як індивідуально науковцем у науковому середовищі, так й інституційно. Окрім індивідуального існує й інституційне виховання і формування культури наукової доброчесності.

Окремі політики та практики, визначені вище, можуть стати у нагоді для формування і утвердження культури академічної доброчесності в Україні. Наприклад, на законодавчому рівні закріпити визначення поняття «наукова/дослідницька доброчесність». Беручи до уваги академічну автономію Національної академії наук, окремих академічних товариств та інституцій розробити на підставі широкого обговорення, ініційованого знизу, документ, яким би регламентувалася наукова/дослідницька доброчесність і який би на добровільних засадах визнавався обов'язковим для всієї наукової спільноти.

Фінансування дослідження. Статтю написано відповідно до держбюджетної теми Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Освіта і наука як чинники післявоєнної відбудови: історичний досвід, уроки для України» (№ 0124U000787).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутко О.А., Бутко Н.Г. Концепція академічної доброчесності та міжнародний досвід її впровадження. *Академічна доброчесність: практичний досвід*. 2023. Вип. 4. С. 21–29.
2. Волченко Д.В., Валецька О.В. Академічна доброчесність у Федеративній республіці Німеччина (на прикладі досвіду Саарландського університету). *Інтернаціоналізація вищої освіти України у глобальному поступі: Міжнар. наук.-практ. конф. 20–23 черв. 2024 р., м. Миколаїв: тези / Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили*, 2024. С. 11–16.
3. Закон України Про авторське право і суміжні права. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/ed20121205/find?text=%C0%E2%F2%EE%F0#Text>
4. Закон України Про академічну доброчесність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>
5. Кодекс DFG. URL: <https://zenodo.org/records/14281892>
6. Корновенко Л., Корновенко С. Порядок формування переліку наукових фахових видань в Україні: українські ініціативи змін та досвід Німеччини. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 90. Т. 1. С. 25–33. С. 27–28. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/90-1-4>
7. Корновенко С.В. Концепція інтелектуальної власності Г. Гегеля. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 133–137. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/31>
8. Корновенко С.В. Порухення прав автора і прав видавця у філософсько-правових концепціях інтелектуальної власності І. Канта і Г. Гегеля. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 7(35). С. 84–91. DOI [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7\(35\)-84-91](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7(35)-84-91)
9. Наказ Міністерства освіти і науки України Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-poriadku-formuvannia-pereliku-naukovykh-fakhovykh-vydan-ukrainy-zareiestrovanyi-u-ministerstvi-iustytzii-ukrainy-28-sichnia-2026-roku-za-12945523>
10. Основний закон Федеративної Республіки Німеччина. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/1033364/grundgesetz_uk.pdf
11. Поляк О., Цвіркун Т. Академічна доброчесність в Україні та Німеччині: порівняльний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка»*. 2023. 1 (15). С. 40–42. DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-369>
12. Світові витрати на науку: скільки витрачають США, Китай, Україна та інші держави. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2026/04/29/infografika/finansy/svitovi-vytraty-nauku-skilky-vytrachayut-ssha-kytaj-ukrayina-ta-inshi-derzhavy>
13. Сербулова Ю.О., Валецька О.В. Стандарти академічної доброчесності в країнах світу. Ольвійський форум – 2024 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: ХХІ міжнар. наук. конф 20 черв. 2024 р., м. Миколаїв. *Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та правових норм учасників освітнього процесу : круглий стіл : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили, Україна. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили*, 2024. С. 23–25.
14. Шинкарук О.В. Академічна доброчесність: міжнародні освітні принципи в освіті і науці. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 60. С. 25–29. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/60.4>
15. History of the DFG. URL: <https://www.dfg.de/en/about-us/about-the-dfg/history>
16. Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis Kodex. URL: <https://zenodo.org/records/14281892>
17. What is the DFG? URL: <https://www.dfg.de/en/about-us/about-the-dfg/what-is-the-dfg>

REFERENCES

1. Butko O.A., Butko N.H. (2023) Kontseptsiiia akademichnoi dobrochesnosti ta mizhnarodnyi dosvid yii vprovadzhenia [The concept of academic integrity and international experience of its implementation]. *Akademichna dobrochesnist: praktychnyi dosvid*. Vyp. 4. Khmelnytskyi : MAUP. S. 21–29. [in Ukrainian].
2. History of the DFG. URL: <https://www.dfg.de/en/about-us/about-the-dfg/history>.
3. Kodex. Leitlinien zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis [Guidelines for Safeguarding Good Research Practice]. URL: <https://zenodo.org/records/14281892>. [in German].
4. What is the DFG? URL: <https://www.dfg.de/en/about-us/about-the-dfg/what-is-the-dfg>.
5. Zakon Ukrainy Pro avtorske pravo i sumizhni prava [Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/ed20121205/find?text=%C0%E2%F2%EE%F0#Text>. [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy Pro akademichnu dobrochesnist [Law of Ukraine "On Academic Integrity"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>. [in Ukrainian].
7. Kodex DFG [DFG Code]. URL: <https://zenodo.org/records/14281892>. [in German].
8. Kornovenko L., Kornovenko S. (2025) Poriadok formuvannia pereliku naukovykh fakhovykh vydan v Ukraini: ukraïnski initsiatyvy zmin ta dosvid Nimechchyny [Procedure for forming the list of professional scientific journals in Ukraine: Ukrainian reform initiatives and the experience of Germany]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 90. T. 1. S. 25–33. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/90-1-4>. [in Ukrainian].
9. Kornovenko S.V. (2024) Kontseptsiiia intelektualnoi vlasnosti H. Hehelia [Hegel's concept of intellectual property]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. № 7. S. 133–137. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/31>. [in Ukrainian].
10. Kornovenko S.V. (2024) Porushennia prav avtora i prav vydavtsia u filosofovsko-pravovykh kontseptsiiakh intelektualnoi vlasnosti I. Kanta i H. Hehelia [Violation of the rights of the author and publisher in the philosophical and legal concepts of intellectual property by I. Kant and G. Hegel]. *Nauka i tekhnika sohodni*. № 7 (35). S. 84–91. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7\(35\)-84-91](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-7(35)-84-91). [in Ukrainian].
11. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy Pro vnesennia zmin do Poriadku formuvannia Pereliku naukovykh

fakhovykh vydan Ukrainy [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Amendments to the Procedure for Forming the List of Professional Scientific Journals of Ukraine"]. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-doporiadku-formuvannia-pereliku-naukovykh-fakhovykh-vydan-ukrainy-zareiestrovanyi-u-ministerstvi-iustytzii-ukrainy-28-sichnia-2026-roku-za-12945523>. [in Ukrainian].

12. Osnovnyi zakon Federativnoi Respubliki Nimechchyna [Basic Law for the Federal Republic of Germany]. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/1033364/grundgesetz_uk.pdf. [in Ukrainian].

13. Poliak O., Tsvirkun T. (2023) Akademichna dobrochesnist v Ukraini ta Nimechchyni: porivnialnyi aspekt [Academic integrity in Ukraine and Germany: a comparative aspect]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii "Pedahohika". № 1 (15). S. 40–42. DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-369>. [in Ukrainian].

14. Volchenko D.V., Valetska O.V. (2024) Akademichna dobrochesnist u Federativnii Respublitsi Nimechchyna (na prykladi dosvidu Saarlandskoho universytetu) [Academic integrity in the Federal Republic of Germany (on the example of Saarland University)]. Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity Ukrainy u hlobalnomu postupi : Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia, 20–23 chervnia 2024 r., Mykolaiv. Mykolaiv : Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly. S. 11–16. [in Ukrainian].

15. Svitovi vytraty na nauku: skilky vytrachaiut SSHA, Kytai, Ukraina ta inshi derzhavy [Global expenditures on science: how much the USA, China, Ukraine and other countries spend]. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2026/04/29/infografika/finansy/svitovi-vytraty-nauku-skilky-vytrachayut-ssha-kytaj-ukrayina-ta-inshi-derzhavy>. [in Ukrainian].

16. Serbulova Yu.O., Valetska O.V. (2024) Standarty akademichnoi dobrochesnosti v krainakh svitu [Standards of academic integrity in the countries of the world]. Olviyskiy forum – 2024: stratehii krain Prychornomorskoho rehionu v heopolitychnomu prostori : XXI Mizhnarodna naukova konferentsiia, 20 chervnia 2024 r., Mykolaiv. Akademichna dobrochesnist yak sukupnist etychnykh pryntsyipiv ta pravovykh norm uchashnykiv osvitnoho protsesu : kruhlyi stil. Mykolaiv : Vyd-vo ChNU im. Petra Mohyly. S. 23–25. [in Ukrainian].

17. Shynkaruk O.V. (2023) Akademichna dobrochesnist: mizhnarodni osviti pryntsyipy v osviti i nautsi [Academic integrity: international educational principles in education and science]. Innovatsiina pedahohika. Vyp. 60. S. 25–29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/60.4>. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 20.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

